Επίκαιρα ζητήματα Ουσιαστικού και Δικονομικού Διοικητικού Δικαίου.

Χαράλαμπος Γ. Χρυσανθάκης,
Καθηγητής Διοικητικού Δικαίου-Διοικητικών Θεσμών/Τμήμα ΠΕΔΔ ΕΚΠΑ,
Δικηγόρος

Εισαγωγικές σκέψεις: Η επιλογή του θέματος

Κατά την αναζήτηση του θέματος την προσοχή μας είλκυσε η συχνή αναφορά που γίνεται στην δημόσια συζήτηση για την ανάγκη επιτάχυνσης των διαδικασιών τόσο των διοικητικών όσο και των δικαστικών υποθέσεων[1]. Ενόψει τούτου αναζητήθηκαν ορισμένες νομοθετικές επιλογές κατά την διετία που προηγήθηκε, οι οποίες προδίδουν την φροντίδα της Πολιτείας να διευθετήσει το ζήτημα ορισμένων σωρευμένων εκκρεμοτήτων μέσω της επιτάχυνσης της αντιμετώπισής τους. Με την σκέψη αυτή επελέγησαν τα ζητήματα αφενός των πειθαρχικών υποθέσεων από το πεδίο του ουσιαστικού δικαίου (Α) και αφετέρου των διαφορών ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας από το πεδίο του δικονομικού δικαίου (Β). Η επιλογή αυτή δεν είναι τυχαία˙ λαβή έδωσαν οι σχετικές πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες εισήχθησαν με τους Ν. 5225/2025 και 5119/2024.

1. Ο Ν. 5225/2025 «Αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, σύσταση ελληνικού κέντρου εμπειρογνωμοσύνης διοικητικών μεταρρυθμίσεων και λοιπές διατάξεις» (ΕτΚ Α΄152/2.9.2025).

Με τον περί ου ο λόγος Ν. 5225/2025 ο νομοθέτης τροποποίησε ορισμένα κρίσιμα σημεία του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 3528/2007) και του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (Ν. 3584/2007). Πράγματι, στο πλαίσιο του Μέρους Α΄ του νόμου αυτού υπό τον τίτλο: «Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό και την επιτάχυνση της πειθαρχικής δικαιοσύνης και για θέματα υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα» ο νομοθέτης διευκρινίζει ότι σκοπός του νομοθετήματος αυτού είναι «…η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ταχύτητας της πειθαρχικής δικαιοσύνης, καθώς και η διαμόρφωση ενός σύγχρονου πλαισίου που διέπει τη δημόσια διοίκηση και την πειθαρχική διαδικασία.» (άρθρο 1). Πράγματι, το μέρος αυτό του νόμου είναι αφιερωμένο στην τροποποίηση διατάξεων

[1] Βλ. τις σχετικές δηλώσεις του Υπουργού Εσωτερικών κ. Θ. Λιβάνιου στην ErtNews, ανάκτηση από aftodioikisi.gr (άρθρο Δ. Κασιμάτη) στις 9.4.2026 καθώς και αντιστοίχως το Εισαγωγικό Σημείωμα του (τότε) Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Κ. Τσιάρα κατά την έναρξη της διαβούλευσης του σχεδίου νόμου που αποτέλεσε τον Ν. 5119/2024, ανάκτηση από «Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαδικτυακός Τόπος Διαβούλευσης», στις 9.4.2026.

που άπτονται ιδίως των κωλυμάτων διορισμού (άρθρα 3-4, 49-50), της ταχύτερης ολοκλήρωσης της ανάκλησής του (άρθρα 5 & 51), των προϋποθέσεων επιβολής αυτοδίκαιης και δυνητικής αργίας όπως και αναστολής καθηκόντων (άρθρα 7-9 & 53-55), της παραίτησης (άρθρα 47 & 59), της αυτοδίκαιης έκπτωσης λόγω ποινικής καταδίκης (άρθρα 48 & 60) και, κυρίως, του πειθαρχικού δικαίου των δημόσιων και δημοτικών υπαλλήλων (άρθρα 10-46 & 56-58). Λαβή για την τροποποίηση αυτή έδωσε η διαπίστωση ότι περίπου 3.000 πειθαρχικές υποθέσεις παραμένουν σε εκκρεμότητα ετησίως.

Στην προσπάθειά του να αντιμετωπίσει το ζήτημα ο νομοθέτης υιοθέτησε μία νέα ρύθμιση, κατά τροποποίηση του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 3528/2007) όπως και του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (Ν. 3584/2007), σύμφωνα με την οποία:

(α) Διευρύνονται τα πειθαρχικά αδικήματα (άρθρο 10 του νόμου), τα οποία πάντως εξακολουθούν να απαριθμούνται εξαντλητικώς κατά το πρότυπο των ποινικών αδικημάτων. Η νομοθετική αυτή επιλογή χαρακτηρίζεται από πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Δηλαδή ως πλεονέκτημα πρέπει να θεωρηθεί η ακριβής περιγραφή των επιμέρους συμπεριφορών που χαρακτηρίζονται ως πειθαρχικά αδικήματα (κάτι που ανταποκρίνεται και στον ενδεχόμενο «ποινικό» χαρακτήρα τους κατά την έννοια της ΕΣΔΑ[2]), ενώ ως μειονέκτημα η έλλειψη ενός γενικού πειθαρχικού αδικήματος της μορφής ότι οποιαδήποτε υπαίτια και καταλογιστή συμπεριφορά αθέτησης του υπηρεσιακού καθήκοντος θα μπορούσε να θεωρηθεί ως πειθαρχικό αδίκημα καλύπτει οποιαδήποτε περίπτωση που τυχόν ήθελε διαφύγει από τον νομοθέτη[3]. Ο τελευταίος επέλεξε να θυσιάσει τον γενικό χαρακτηρισμό υπέρ της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας του υπαλλήλου.

(β) Καθιερώνεται ο κανόνας, εμπνευσμένος από το ημεδαπό ποινικό δίκαιο και εναρμονισμένος και με την ΕΣΔΑ[4] αλλά και το διεθνές ποινικό δίκαιο[5], σύμφωνα με τον οποίον εάν από την τέλεση ενός αδικήματος έως την ολοκλήρωση της εκδίκασής του ίσχυσαν περισσότερες ουσιαστικές διατάξεις, εφαρμόζεται η ηπιότερη (108 παρ.3 Υ.Κ., όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 11 του Ν. 5225/2025) κατ΄ εφαρμογή της αρχής της μη αναδρομικής εφαρμογής του δυσμενέστερου ποινικού νόμου (δηλαδή εξ αντιδιαστολής του επιτρεπτού της αναδρομικής εφαρμογής του ηπιοτέρου) .

---

[2] Για το ζήτημα αυτό του χαρακτηρισμού μίας κύρωσης ως «ποινής» σύμφωνα με τα κριτήρια του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Engel κ.λπ. κατά Ολλανδίας, (ΕΔΔΑ, απόφαση της 8.6.1976, σκ. 80-85) στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 6 και 7 της ΕΣΔΑ (δηλαδή ο χαρακτηρισμός του αδικήματος ως ποινικού, η εγγενής φύση του και η βαρύτητα της επαπειλούμενης κύρωσης), βλ. σχετικώς την συμβολή του *Δ. Βανδώρου*, στο έργο *Αντ. Μαγγανά-. Χρυσανθάκη-Δ. Βανδώρου-Λ. Καρατζά* (επιμ.), Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκδ. 3η, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, υπό το άρθρο 7 ΕΣΔΑ, σελ. 207 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία και *Λ.Α. Σισιλιάνου,* Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία, κατ΄ άρθρο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013, υπό το άρθρο 6 ΕΣΔΑ, σελ. 203-206 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία. Για την κατοχύρωση του περί ου ο λόγος κανόνα στο άρθρο 49 του ΧΘΔΕΕ βλ. *Γ. Φλώρου-Δ. Φινικαλιώτη* σε *Β. Τζέμου* (επιμ.), Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ερμηνεία κατ΄άρθρο, εκδ. 2η, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2020, υπό το άρθρο 49, αρ. 10 &11, σελ. 566 (ήδη κυκλοφορεί η 3η εκδ. του έργου, 2026).

[3] Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό η διατύπωση της διάταξης του άρθρου 106 παρ. 1 του Υ.Κ., όπως ίσχυε προ της τροποποίησής της με το άρθρο δεύτερο του Ν. 4057/2012, σύμφωνα με το οποίο πειθαρχικό αδίκημα είναι κάθε υπαίτια παράβαση του υπαλληλικού καθήκοντος με πράξη ή παράλειψη που μπορεί να καταλογιστεί στον υπάλληλο, βλ. *Επ. Σπηλιωτόπουλου-Χ. Χρυσανθάκη*, Βασικοί Θεσμοί Δημοσιοϋπαλληλικού Δικαίου, εκδ. 5η, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1999, αρ. 135, σελ. 129.

[4] Βλ. ΕΔΔΑ, Scoppola Ιταλίας (No 2), (ευρεία σύνθεση), απόφαση της 17.9.2009, σκ. 103-109.

[5] Βλ. *Λ. Μ. Μπολάνη* σε *Λ.Α. Σισιλιάνου,* Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (επιμ.), Ερμηνεία, κατ΄ άρθρο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013, υπό το άρθρο 7 ΕΣΔΑ, σελ. 304-305 και υποσημ. 56

(γ) Διευρύνονται τα πειθαρχικά αδικήματα (άρθρο 10 του Ν. 5225/2025) και οι πειθαρχικές ποινές (άρθρο 12 του νόμου) με την προσθήκη οικονομικών κυρώσεων (: στέρηση δικαιώματος χορήγησης μισθολογικού κλιμακίου για 1-5 έτη και αφαίρεση έως 4 μισθολογικών κλιμακίων), κάτι που προδίδει ιδιαίτερη ευαισθησία του νομοθέτη στην οικονομική-μισθολογική διάσταση των κυρώσεων.

(δ) Καθιερώνεται διαδικασία της «πειθαρχικής συνδιαλλαγής» (άρθρο 27 του Ν. 5225/2025/άρθρο 122^{Α} Υ.Κ.), προκειμένου για αδικήματα που δεν επισύρουν ποινή οριστικής παύσης, δεν έχουν προκαλέσει οικονομική ζημία ή η προκληθείσα ζημία έχει διευθετηθεί και δεν έχει εκδοθεί περί αυτών πειθαρχική απόφαση ή παραπομπή στο πειθαρχικό συμβούλιο. Η διαδικασία πειθαρχικής συνδιαλλαγής κινείται ύστερα από αίτηση του διωκόμενου υπαλλήλου, αξιολόγηση του οικείου πειθαρχικού προϊσταμένου περί της δυνατότητας έκδοσης σχετικού πρακτικού βάσει των στοιχείων του φακέλου, των συνθηκών τέλεσης του παραπτώματος, της προσωπικότητας και της υπηρεσιακής διαδρομής του υπάλληλου, υπογραφής εκ μέρους τους (δηλαδή του εγκαλουμένου και του πειθαρχικού προϊσταμένου) του σχετικού πρακτικού και εν τέλει απόφασης του πειθαρχικού συμβουλίου, το οποίο, αφού προβεί σε σχετικό έλεγχο, επιβάλλει ποινή προστίμου ίσου με αποδοχές έως 5 μηνών ή έως 10 μηνών, εάν πρόκειται για περισσότερα αδικήματα. Ανάλογη διαδικασία μπορεί να υιοθετηθεί και ενώπιον του πειθαρχικού συμβουλίου μετά την πειθαρχική παραπομπή του υπαλλήλου. Τέλος,

(ε) αντικαθίστανται τα πειθαρχικά συμβούλια (πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμιο) από ένα νέο πειθαρχικό όργανο, το οποίο ονομάζεται «Πειθαρχικό Συμβούλιο Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα» (άρθρα 20-24 του Ν. 5225/2025). Το Συμβούλιο αυτό συγκροτείται αποκλειστικώς από μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (1 Αντιπρόεδρο, 15 Νομικούς Συμβούλους, 22 Παρέδρους και 22 Δικαστικούς Πληρεξουσίους για διετή θητεία που μπορεί να παραταθεί ισοχρόνως έως δύο φορές) και καθίσταται πλέον αποκλειστικώς αρμόδιο, αντικαθιστώντας τόσο τα πρωτοβάθμια όσο και το Δευτεροβάθμιο Συμβούλιο. Η δομή και η οργάνωση του τελευταίου αποτέλεσε τρόπον τινά το πρότυπο για την δημιουργία του νέου οργάνου χωρίς όμως την συμμετοχή εκπροσώπων της διοίκησης όπως και των υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ). Η συμμετοχή των τελευταίων πλέον μπορεί να λάβει γνωμοδοτικό χαρακτήρα (παράσταση χωρίς ψήφο για την διατύπωση γραπτής ή προφορικής γνώμης ύστερα από σχετικό αίτημα του εγκαλουμένου κατά την νέα πρόβλεψη του άρθρου 119Β παρ. 5 του Υ.Κ.), αλλά όχι αποφασιστικό. Δηλαδή με τη ρύθμιση αυτή φαίνεται να περιορίζεται η (αντιπροσωπευτική/δημοκρατική) συμμετοχή των υπαλλήλων στην λειτουργία των πειθαρχικών οργάνων.

Ο υποφαινόμενος στο σημείο αυτό θα ήθελε να σημειώσει ότι εάν το νέο πειθαρχικό όργανο λειτουργήσει με την λογική, την φιλοσοφία και την ποιότητα της έρευνας και ενγένει του έργου του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, τότε η επιτυχία του είναι διασφαλισμένη.

2. Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του Ν. 5119/2024 στην απονομή της δικαιοσύνης στις ακυρωτικές διαφορές («Νέο Π.Δ. 18/1989»).

Μεγαλύτερο προβληματισμό φαίνονται να προκαλούν οι ρυθμίσεις του Ν. 5119/2024, του λεγόμενου "Νέου Π.Δ/τος 18/1989" που αφορά αποκλειστικώς την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Όπως είναι γνωστό, με τον πρόσφατο Ν. 5119/2024 "Τροποποίηση του π.δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (Α΄8) – Μεταφορά αρμοδιοτήτων στα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια – Ρυθμίσεις για την πιλοτική δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας – Άλλες διατάξεις.» (ΦΕΚ Α΄103), ο νομοθέτης επέφερε ορισμένες σοβαρές τροποποιήσεις στην διαδικασία (δικονομία) εκδίκασης των ακυρωτικών διαφορών, η οποία διέπεται κατά βάση από το Π.Δ. 18/1989. Οι τροποποιήσεις αυτές αφορούν την εκδίκαση των ακυρωτικών, των υπαλληλικών και των αναιρετικών διοικητικών διαφορών μόνον από το Συμβούλιο της Επικρατείας αλλά όχι από τα υπόλοιπα διοικητικά δικαστήρια, τα οποία εξακολουθούν να εφαρμόζουν τις διατάξεις του Π.Δ. 18/1989 υπό την προγενέστερη μορφή τους (άρθρο 1 του Ν. 5119/2024). Με τον τρόπο αυτόν η εκδίκαση των διοικητικών διαφορών, ιδίως ακυρώσεως, χαρακτηρίζεται από έναν δυσεξήγητο δυισμό, δηλαδή την εφαρμογή του Π.Δ/τος 18/1989 με άλλη μορφή από το Συμβούλιο της Επικρατείας και με διαφορετική από τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια (διοικητικά εφετεία και διοικητικά πρωτοδικεία του Κράτους).

Ο Ν. 5119/2024 καθιερώνει ορισμένες καινοτομίες σε σχέση με την προϊσχύουσα διαδικασία, δηλαδή:

(α) την υποχρέωση επίδοσης του ένδικου βοηθήματος ή ένδικου μέσου από τον ασκούντα εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών στον αντίδικο επί ποινή (απαραδέκτου/) ανυποστάτου (άρθρο 6 του Ν. 5119/2024, το οποίο τροποποιεί το άρθρο 21 του Π.Δ. 18/1989). Πράγματι, κατά την ρητή διατύπωση του νόμου, το μη επιδοθέν ή μη εμπροθέσμως επιδοθέν ένδικο βοήθημα ή μέσο λογίζεται ως μη ασκηθέν, δηλάδή ως ανυπόστατο, οπότε και τίθεται στο αρχείο,

(β) την υποχρέωση εντός τριών (3) μηνών από την άσκηση του ένδικου βοηθήματος να υποβληθούν τα αποδεικτικά έγγραφα των λόγων ακυρώσεως και ιδίως του έννομου συμφέροντος (άρθρο 23 παρ. 2 του Π.Δ/τος 18/1989, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 9 του Ν. 5119),

(γ) την δυνατότητα υποβολής πρόσθετων λόγων εντός είκοσι (20) ημερών από την υποβολή του φακέλου στο Δικαστήριο, προκειμένου για ένδικο βοήθημα, ή από την επίδοση του ένδικου μέσου. Σε διαφορετική περίπτωση οι πρόσθετοι λόγοι ασκούνται παραδεκτώς προ είκοσι (20) ημερών πριν από την δικάσιμο (άρθρο 25 παρ. 1 του Π.Δ/τος 18/1989, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 11 του Ν. 5119),

(δ) την υποχρέωση υποβολής υπομνήματος και πληρεξουσίου προ δεκαπέντε (15) ημερών από την εκδίκαση του ένδικου βοηθήματος ή μέσου (άρθρο 25 παρ. 2 του Π.Δ/τος 18/1989, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 11 του Ν. 5119). Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι ως προς το υπόμνημα είναι σαφές ότι αυτό κατατίθεται προ της συζήτησης, δηλαδή προ της δικάσιμου κατά την οποία το δικαστήριο εισέρχεται στην συζήτησης της υπόθεσης, ενώ προκειμένου για το πληρεξούσιο προ της δικασίμου που ορίσθηκε με την πράξη του Προέδρου κατά την διαδικασία του άρθρου $20^{Α}$, δηλαδή της απευθείας εισαγωγής της υπόθεσης στο ακροατήριο. Και εδώ όμως πρέπει να γίνει δεκτό ότι ισχύει η δικάσιμος της συζήτησης της υπόθεσης, δεδομένου ότι ο νομοθέτης ρύθμισε κατ΄ αρχήν το (αναμενομένο ως) συνήθως συμβαίνον, δηλαδή την άμεση συζήτηση της υπόθεσης. Εάν αυτή όμως δεν λάβει χώραν, τότε πρέπει να γίνει δεκτό ότι ισχύει η δικάσιμος της συζήτησης και όχι η αρχική δικάσιμος. Την ορθότητα του συμπεράσματος αυτού ενισχύει η διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1(α) περιοδ. γ' του νόμου., σύμφωνα με την οποία οι λοιποί διάδικοι μπορούν να προσκομίσουν το πληρεξούσιο έως την συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο,

(ε) την δυνατότητα άσκησης παρέμβασης υπέρ του κύρους της πράξης εντός τριών (3) μηνών από την επίδοση του ένδικου βοηθήματος, άλλως προ δεκαπέντε (15)

ημερών πριν από την δικάσιμο (άρθρο 49 παρ. 2 του Π.Δ/τος 18/1989, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 18 του Ν. 5119), και

(στ) την εισαγωγή κατ΄ αρχήν της υπόθεσης σε συμβούλιο, το πρακτικό του οποίου συνοδεύει την (επακολουθούσα) εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο (άρθρο 20 παρ.1 του Π.Δ/τος 18/1989, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του Ν. 5119). Προβλέπεται ωστόσο και η δυνατότητα απευθείας εισαγωγής στο ακροατήριο με την λεγόμενη επείγουσα διαδικασία του άρθρου 20Α του νέου Π.Δ/τος 18/1989.

Το σύστημα αυτό πρέπει να χαρακτηρισθεί ως «εμπροσθοβαρές» υπό την έννοια ότι μεταθέτει τις κρίσιμες διαδικαστικές πράξεις στην αρχή της διαδικασίας με συνέπεια να δημιουργείται μία εξαιρετικώς μεγάλη πίεση και σοβαρές δικονομικές δυσκολίες στους διαδίκους εξ απόψεως τήρησης των τασσόμενων προθεσμιών. Η πίεση αυτή μπορεί να έχει ευεργετικά αποτελέσματα εξ απόψεως ταχύτητας – αν και όχι αναγκαίως (: διαδικασία συμβουλίου) -, πλην όμως ο νομοθέτης φαίνεται να μην λαμβάνει αρκούντως υπόψη ότι η υπόθεση ωριμάζει κατά το στάδιο της εκδίκασης και όχι της υποβολής της, όπου σε πολλές περιπτώσεις το ένδικο βοήθημα, ασκείται προκειμένου να διακοπεί η σχετική προθεσμία για να εμπλουτισθεί στην συνέχεια με την πρόοδο της διαδικασίας. Συγκεκριμένα:

(α) Η αίτηση ακυρώσεως διαφέρει ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και το αντικείμενο, την δομή και την φιλοσοφία της από την αγωγή της πολιτικής δικονομίας[6]. Τούτο επισημαίνεται, προκειμένου περί της πρόβλεψης περί του ανυποστάτου του ένδικου βοηθήματος ή μέσου σε περίπτωση μη επίδοσης ή πλημμελούς επίδοσης[7], κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του νόμου, ο οποίος και θα πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο εναρμονιζόμενο με τις προβλέψει των άρθρων 20 παρ.1 και 95 Συντ. περί του δικαιώματος δικαστικής προστασίας στις διαφορές ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

(β) Ο περιορισμός της επ΄ ακροατηρίου δημόσιας εκδίκασης λόγω παραπομπής στο συμβούλιο του άρθρου 20 του Νέου Δ/τος 18/1989 προκαλεί εύλογες, νομίζω, αμφιβολίες σε σχέση με το άρθρο 93 παρ. 3 Συντ[8], δεδομένου ότι οδηγεί στον περιορισμό της δημοσιότητας αλλά και τη δυνατότητας ακρόασης των διαδίκων μέσω της ζώσης διαδικασίας του ακροατηρίου. Ίσως η κατάλληλη εφαρμογή των άρθρων 34Α, 34Β και 34 Γ περί προδήλως απαραδέκτων/αβασίμων και βασίμων ένδικων βοηθημάτων και μέσων να ήταν επαρκής για να ικανοποιήσει την επιδίωξη του νομοθέτη να προστατεύσει το Δικαστήριο από προφανώς απαράδεκτα ή αβάσιμα ένδικα βοηθήματα και μέσα.

---

[6] Για τα αντικειμενικά (νομιμότητα) και τα υποκειμενικά (δικαίωμα δικαστικής ακρόασης και προστασίας) στοιχεία στο πλαίσιο της προσέγγισης του σκοπού της διοικητικής δίκης, βλ. *Χ. Χρυσανθάκη*, Εισηγήσεις Διοικητικού Δικονομικού Δικαίου, εκδ. 3η, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021, παρ. 2, 2.2., σελ. 8-10. Ο υποφαινόμενος ασπάζεται την μικτή προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η διοικητική δίκη έχει διττό σκοπό που συνδυάζει τόσο τον σεβασμό της αρχής της νομιμότητας όσο και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσώπου.

[7] Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό ότι υπό το προϊσχύον του (άρθρου 58 του) Ν. 4700/2020 καθεστώς, η μη έγκαιρη (εντός 6 μηνών) επίδοση της έφεσης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο καθ΄ ου Ελληνικό Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου οδηγούσε στην αρχειοθέτησή της. Η σχετική νομολογία επενέβη διορθωτικώς κατά την ερμηνεία του άρθρου 72 του ΚΕΣ (κ.Ν. 4129/2013), κρίνοντας ότι σε μία τέτοια περίπτωση παράλειψης ή πλημμελούς επίδοσης συνεπάγεται αναβολή της συζήτησης και όχι απόρριψη του εν λόγω ένδικου βοηθήματος, βλ. *Χ. Χρυσανθάκη*, Εισηγήσεις Διοικητικού Δικονομικού Δικαίου, εκδ. 2η, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016, παρ. 26, σελ. 362-363, υποσημ. 978. Πρόκειται για περίπτωση ερμηνείας νομοθετικής διάταξης κατά τρόπο εναρμονιζόμενο με το Σύνταγμα προς αποφυγήν κήρυξης της αντισυνταγματικότητάς της.

[8] Ανάλογες ανησυχίες έχει εκφράσει και ο *Π. Λαζαράτος* στην μελέτη του «Η νέα δικονομία του Συμβουλίου της Επικρατείας», ΘΠΔΔ 17 (2024), τευχ. 8-9, σελ. 8.

(γ) Ο ορισμός εισηγητή – δικαστή θα πρέπει να γίνεται ισοβαρώς, όχι βάσει αλγορίθμου, αλλά με κριτήριο τον βαθμό, την γνώση την εμπειρία εκάστου δικαστικού λειτουργού, κάτι που (πρέπει να) διασφαλίζεται από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου ή του οικείου Τμήματος. Δηλαδή ο ορισμός του εισηγητή-δικαστή πρέπει να διέπεται περισσσότερο από ποιοτικά και λιγότερο από ποσοτικά κριτήρια[9].

(δ) Η υποβολή υπομνήματος 15 ημέρες προ της εκδικάσεως, χωρίς την δυνατότητα υποβολής πρόσθετου υπομνήματος μετά από αυτήν, ιδίως εάν προβλήθηκαν κρίσιμα επιχειρήματα από τους διαδίκους είναι προβληματική. Πάντως, η διάταξη δεν φαίνεται να αποκλείει την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να χορηγήσει σχετική προθεσμία, όταν τούτο κρίνεται χρήσιμο/αναγκαίο. Δεν είναι τυχαίο μάλιστα ότι σε ορισμένες δίκες υπό το προϊσχύον καθεστώς παρείχετο η δυνατότητα υποβολής και πρόσθετων στοιχείων εντός της προθεσμίας του υπομνήματος, υπό την λογική ότι η διοικητική δίκη είναι δίκη νομιμότητας/δημόσιου συμφέροντος και όχι απλώς συγκρουόμενων δικαιωμάτων ιδιωτών.

(ε) Επίσης δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η νομιμοποίηση θα πρέπει να είναι επίκαιρη κατά το στάδιο της εκδίκασης της υπόθεσης (λ.χ. θάνατος, πτώχευση, μεταβολή νόμιμου εκπροσώπου, διάλυση του νομικού προσώπου). Υπό την έννοια αυτήν, το 15ημερο ίσως δεν είναι ικανοποιητικό, η δε έγκριση του δικογράφου θα μπορούσε να γίνεται κατά την ημέρα της δικασίμου με προφορική δήλωση όπως άλλωστε ισχύει και για την παραίτηση από αυτό.

(στ) Κρίσιμο είναι να ληφθεί υπόψη το προαναφερθέν, δηλαδή ότι η υπόθεση ωριμάζει πλησίον ή κατά την εκδίκαση και όχι κατά το αρχικό στάδιο. Τούτο δεν είναι τυχαίο. Τότε τείνει να ολοκληρωθεί η έρευνα του Δικαστηρίου, αλλά και των διαδίκων, εξαντλούνται τα αποδεικτικά στοιχεία όπως και τα εκατέρωθεν επιχειρήματα. Η δίκη ως διαλεκτική διαδικασία γονιμοποιείται καθώς ξεδιπλώνονται τα εκατέρωθεν επιχειρήματα και όχι κατά το αρχικό στάδιο της γένεσής της. Τέλος

(ζ) Εξαιρετικώς κρίσιμο είναι σε κάθε περίπτωση το ηλεκτρονικό σύστημα να αποστέλλει ειδικό «προσωποποιημένο» μήνυμα στους διαδίκους για τα επιμέρους διαδικαστικά βήματα λ.χ. ότι περιήλθε ο φάκελος στο Δικαστήριο για να μπορεί ο διάδικος να τον συμβουλευθεί και να ασκήσει πρόσθετους λόγους κ.ο.κ.

3. Επίλογος

Ολοκληρώνοντας, θα μου επιτρέψετε να σημειώσω ότι το αγαθό των προθέσεων του νομοθέτη δεν αμφισβητείται: πρέπει ωστόσο να υπηρετείται εξίσου το τρίπτυχο «ποιότητα – προστασία των δικαιωμάτων και νομιμότητα – ταχύτητα. Η ταχύτητα συνιστά κατανοητή και σεβαστή επιδίωξη, αλλά εξίσου κρίσιμη (μάλλον κρισιμότερη) είναι η ποιότητα της παρεχόμενης προστασίας, όπως και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων των διαδίκων.

[9] Βλ. όπ.π., σελ. 4-5.